

ŠTÚDIE

EMIL MAZÚR¹

JUBILEUM PROF. RNDr. MICHALA LUKNIŠA, DrSc.

¹ Akademik E. Mazúr, Geografický ústav CGV SAV, Obrancov mieru 49, 814 73 Bratislava.

On February 26th, this year, Prof. RNDr. Michal Lukniš, DrSc. lived to have a significant life jubilee — 70 years. The modern Slovak geography is closely associated with his name. The geography originated and developed above all thanks to his efforts in the sphere of pedagogical, scientific and organizational work.

The scientific aim of Prof. Lukniš is very wide. The starting-point problem and the crucial point of his work lies, however, in geomorphology, namely in regional. He proceeded to a detailed geomorphological mapping as the first in the ČSSR and one of the first in the world.

Adequate attention has been paid by Prof. Lukniš also to the problems of human environment and to regional works. Along with those Prof. Lukniš intervenes also in further branches of physical geography, even of economic geography.

No less significant work than in the scientific field has been done by Prof. Lukniš as pedagogue. He has formed his own school.

It is to quote Prof. Lukniš's organizational work in our geography at least as equivalent with his scientific and pedagogical activities.

In a significant way he contributed to realization of a great historico-geographical work named „Slovensko“ (Slovakia) particularly as scientific editor of the IInd volume — Príroda [The Nature], further of "Encyklopédia Slovenska" (Encyclopedia of Slovakia) as the Chief of the Lexical Group and of "Atlas SSR" (Atlas of the SSR) as member of the Editorial Board and at the same time as chief of two thematic groups (V and VI).

This society highly appreciates the devoted work of merit of Prof. Lukniš and a reflection of this fact has been especially his being awarded National Prize of the SSR in 1977 for his geomorphological works on the Tatra Mts as well as a whole series of further distinctions.

We all wish him to participate in the development of geography in good health, personal consiness and with a sufficient amount of creative forces for many years and to be able to fulfil his own plans owing to his pleasure and satisfaction as well as for the welfare of the whole society of ours.

Ak základný kameň modernej slovenskej geografie položil prof. Jan Hromádka, potom prof. Michal Lukniš postavil celé jej základy. Úroveň, ku ktorej dospela naša geografia v súčasnosti, je neodlučiteľne spojená s menom prof. M. Lukniša. Budoval teda nielen základy, ale výrazne sa podieľal aj na vlastnej výstavbe, či už svojou pedagogickou, vedeckou alebo organizačnou prácou. Je preto prirodzené, že jeho životné jubileum — sedemdesiatiny — sú nielen jeho sviatkom, ale aj sviatkom celej našej geografickej pospolitosti.

Ako jednému z jeho najstarších žiakov sa mi dostalo cti pozdraviť ho v tomto osobitnom čísle nášho časopisu, venovaného jubilantovi a zároveň načrtnúť aspoň najzákladnejšie okruhy jeho doterajšieho mnohorakého diela. Ono nie je len zdrojom poznatkov, ale zároveň naznačuje i cesty ďalšieho smerovania v záujme úspešného rozvoja našej geografie.

Prof. M. Lukniš sa narodil v Zlatne 26. februára 1916, v okrese Zlaté Moravce. Stredoškolské štúdiá konal na gymnáziu v Zlatých Moravciach a už tam prejavil mimoriadny záujem o geografiu. Po skončení gymnázia r. 1938 odchádza na univerzitné štúdiá do Bratislavy a zapisuje si geografiu a históriu.

Po absolvovaní Prírodovedeckej fakulty r. 1942 ostáva pôsobiť ako asistent u prof. J. Hromádku. Roku 1946 sa habilitoval na docenta fyzickej geografie a o 10 rokov neskôr bol menovaný za profesora toho istého vedného odboru.

Popri prirodzených vloách, usilovnosti a húžetosti veľmi pozitívne pôsobilo na životnú dráhu prof. M. Lukniša nepochybne i prostredie, v ktorom vyrástol. Rôznovárna krajina, budiaca už od detstva vnímavú pozornosť jubilanta, stáva sa s jeho postupujúcou erudíciou na vysokej škole už cieľavedome študovaným objektom. I jeho prvá štúdia sa viaže k jeho rodisku a prírodnému prostrediu Zlatna, t. j. k Zlatnianskej kotline.

Veľkým kladom pre ďalší vývoj profilu prof. M. Lukniša a pre našu geografiu vôbec bolo, že jeho prirodzené predpoklady formoval vynikajúci pedagóg a syntetik — geograf prof. J. Hromádka. Prof. J. Hromádka ako učiteľ nášho jubilanta vedel jeho kvality ďalej rozvíjať a cieľavedome usmerňoval k systematickému poznávaniu krajiny a jej zložiek, k poznávaniu ich vzájomných vzťahov a zákonov vývoja.

Hoci vplyv prof. J. Hromádku na tvorbu nášho jubilanta bol veľký, zostal prof. M. Lukniš ako vedecká osobnosť vždy sám sebou a v súlade so svetovým trendom geografie rozvíjal ďalej teoretické i metodické princípy našej geografie do nových vyšších polôh. Vedel vedecky „predvídať“ a vďaka tomu sa naša geografia mohla v niektorých smeroch vysunúť do popredia i v medzinárodnom meradle. Uvedmi napr. geomorfologické mapovanie, komplexné poňatie výskumu reliéfu a pod. Vedecká tvorba prof. M. Lukniša znamená i značné obohatenie o množstvo nových faktologických poznatkov z regionálneho hľadiska, predovšetkým o reliéfe Slovenska. Naše Západné Karpaty, donedávna jedno z najmenej geomorfologicky preskúmaných území v strednej Európe, stávajú sa v súčasnosti jedným z najlepšie preštudovaných území.

Azda ešte výraznejší je jeho vplyv na rozvoj regionálnych geografických syntéz. Viedol k nim svojich žiakov nielen na prednáškach a seminároch, ale najmä v „teréne“ na exkurziách a aj sám prispel svojou vedeckou prácou k progresu tejto kľúčovej geografickej problematiky.

Vedecké zameranie prof. M. Lukniša je veľmi široké. Východiskovou problematikou a ťažiskom jeho práce bola však geomorfológia, a to hlavne regionálna. Prakticky niet typu reliéfu na území Slovenska, v ktorom by nebol pracoval. Z regionálnych štúdií treba uviesť menovite Stratenskú hornatinu, Beckovskú bránu, Trábeč, Malé Karpaty, Podunajskú nížinu, Slovenské rudohorie, Hornonitriansku kotlinu, Žiar, Vtáčnik, Tatry a priľahlé kotliny, Košickú kotlinu, územie listov generálnych máp Vysoké Tatry, Rimavská Sobota, Čalovo atď.

V početných tematických prácach sa dotýka ďalších území a študuje geomorfologickú problematiku od fluviaálneho reliéfu cez zosuny, kras, periglaciálne a glaciálne formy až po eolické javy.

Práce prof. M. Lukniša sú založené predovšetkým na terénnom výskume a skvelých pozorovacích schopnostiach a sú aj patrične teoreticky fundované. Vyznačujú sa vecnosťou a príkladnou názornosťou. Všetky práce obsahujú geograficky najdôležitejší prvok — mapu. Ako prvý geograf v ČSSR a jeden z prvých na svete pristúpil k podrobnému geomorfologickému mapovaniu a vychoval celú generáciu geomorfológov — mapérov.

Pri príležitosti Svetového geologického kongresu mu vyšla farebná Geomorfologická mapa Vysokých Tatier a ich predpolia mierky 1:50 000. Je to doteraz najcennejšia a najrozsiahlejšia geomorfologická a zároveň kvartérno-

-geologická mapa nielen o uvedenom území, ale i v celej ČSSR a prof. M. Lukniš ňou veľmi dobre reprezentuje našu vedu i v medzinárodnom meradle. Uvedená mapa je vlastne ťažiskovou a prílohovou časťou neskoršie vyjdenej textovej časti Reliéf Vysokých Tatier a ich predpolia (1973). Práca je vyvrcholením a zároveň dôstojným uzatretím celej jednej výskumnej periódy o geomorfológii nášho najvýznamnejšieho pohoria. Je to klasická, vysoko exaktná monografická interpretácia reliéfu Vysokých Tatier a ich predpolia, ktorá vo vedeckopoznávacej rovine plne odpovedá súčasnej medzinárodnej úrovni geomorfológie a teda i významu tohto pohoria. Na druhej strane touto prácou prof. M. Lukniš otvára novú výskumnú etapu, etapu komplexného regionálneho výskumu Tatier.

Vďaka veľmi dobrej znalosti reliéfu Západných Karpát pristúpil jubilant v posledných rokoch k syntetickým prácam, publikovaným doma i v zahraničí o vývoji reliéfu tohto horstva. Dospel k monografickému spracovaniu Československých Karpát pre Československú vlastivedu a k spracovaniu reliéfu Slovenska pre Slovenskú vlastivedu. Bol vedúcim lexikálnej skupiny „Reliéf, pôda, kartografia“ pri spracovávaní Encyklopédie Slovenska a autorom celého radu hesiel z geomorfológie a početných geografických celkov. V spolupráci s autorom týchto riadkov vypracoval „Regionálne geomorfologické členenie SSR“ s mapou. Neskoršie sa venoval viatym pieskom Boru (1981).

Okrem načrtnutých druhov vedeckej tvorby treba spomenúť aj ďalšie formy a zameranie prác prof. M. Lukniša a populárnovedeckú tvorbu. Napísal veľmi dobré skriptá zo všeobecnej geomorfológie, do ktorých vložil veľa nových poznatkov o reliéfe nášho územia. Nezanedbal ani výučbu zemepisu na stredných školách. Napísal aj učebnice zemepisu pre stredné školy.

Primeranú pozornosť venoval prof. M. Lukniš i problematike životného prostredia a regionálnym prácam (napr. Malé Karpaty, Tatry a spolu s prof. P. Plesníkom Nížiny, kotliny a pohoria Slovenska atď.). Popri tom zasahuje prof. M. Lukniš aj do ďalších odborov fyzickej geografie, ba aj ekonomickej geografie. Pripomeňme tu napr. práce o hydrografii a hospodárskom využití krasových výverov v Gemeri, o detvianskej kolonizácii v Gemeri o bonite pôd na Slovensku, Jakubany a pod.

Z ostatného obdobia treba osobitne vyzdvihnúť regionálnu monografiu „Geografia krajiny Jura pri Bratislave“ (1977), Prírodné pomery Slovenska pre Vlastivedný slovník obcí na Slovensku, Prírodné pomery Československej socialistickej republiky (1978), Kopaničiarske osídlenie v Gemeri (1980), Ľudia a hospodársky život Boru (1982, 1983), Tatranské jazerá atď. Prof. M. Lukniš významne prispel k úspešnému spracovaniu vrcholového diela našej geografie Atlasu SSR ako člen redakčnej rady a zároveň vedúci V. kapitoly „Ovzdušie a vodstvo“ a VI. kapitoly „Pôdy“ a autor viacerých máp. Skvelým príkladom jeho syntetického regionálno-geografického poňatia je štúdia „Regionálne členenie Slovenskej socialistickej republiky z hľadiska jej racionálneho rozvoja“ (1985).

Vysoká vedecká úroveň prác jubilanta nebola nikdy v rozpore s praxou. Naopak, vždy sa usiloval o organické spojenie oboch. Toto úsilie je význačnou črtou celej jeho vedeckej tvorby a uplatňuje sa aj v metóde výskumu, predovšetkým v geomorfologickom mapovaní. Popri publikovaných prácach urobil celý rad odborných posudkov a správ pre výstavbu rôznych technických diel, pre plánovacie inštitúcie a pod.

Nemenej významnú prácu ako na vedeckom poli vykonal prof. M. Lukniš ako pedagóg. Okrem svojich originálnych prednášok, seminárov a cvičení pre študentov našiel si vždy čas navštíviť študovňu a poradiť mladým kandidátom geografie pri riešení ich diplomových prác. Na druhej strane vždy bol v kontakte i s absolventmi, ktorí mali vážny záujem o geografiu, usmerňoval ich pri ďalšej práci. Vytvoril si takto vlastnú geomorfologickú školu. Veľmi pozitívne pôsobil i na smer regionálneho geografického výskumu.

Prof. M. Lukniš výchovne vplýval aj na pracovníkov iných odborov geografie, pracujúcich na vysokých školách, v SAV alebo rezortných ústavoch. Súčasná generácia slovenských geografov, predovšetkým geomorfológov a fyzických geografov, ale aj regionálnych geografov, je buď priamo alebo nepriamo spojená s jeho vedecko-výchovnou prácou. Ak pripomeniem, že v čase začiatkov pedagogickej činnosti prof. M. Lukniša bolo vedecky pôsobiacich geografov na Slovensku možné spočítať na prstoch jednej ruky a dnes tento počet prekračuje výrazne číslicu 100, potom ešte jasnejšie vystupuje enormná práca a zásluhy jubilanta o tento progres.

Prinajmenej ako rovnocennú s vedeckou a pedagogickou činnosťou prof. M. Lukniša treba tu uviesť jeho organizačnú prácu v našej geografii. Jeho činnosť na tomto poli sa viazala hlavne ku Geografickému ústavu Prírodovedeckej fakulty UK, ktorý viedol po odchode prof. J. Hromádku do Prahy. Za jeho vedenia sa značne rozšírila knižnica, rozmnožili študijné pomôcky, technické zariadenia atď. a pracovisko sa rozrástlo i personálne. Po rozdelení ústavu na dve katedry viedol Katedru fyzickej geografie až do roku 1959. Prof. M. Lukniš viedol externe v rokoch 1948—1953 aj Zemepisný ústav SAVU. Stál pri zrode Geografického časopisu, ktorého prvé číslo pod názvom *Geographica Slovaca* zredigoval spolu s prof. M. Končekom r. 1949, potom bol členom jeho redakčnej rady až do roku 1954 a v rokoch 1955—1964 bol hlavným redaktorom. Bol spoluzakladateľom série *Acta geologica et geographica* a bol hlavným redaktorom časti *Geographica* v rokoch 1958—1964 a znovu vedie túto sériu od roku 1973. Od r. 1950 bol predsedom Slovenskej zemepisnej spoločnosti pri SAV, podpredsedom Čs. spoločnosti zemepisné pri ČSAV až do r. 1970. Mal vedúcu úlohu pri usporiadaní viacerých zjazdov spoločnosti, najmä zjazdu Čs. geografov v Smoleniciach r. 1955 a jubilejného X. zjazdu v Prešove r. 1965. V r. 1975 na zjazde Čs. spoločnosti zemepisné v Plzni bol zvolený za jej čestného člena. Bol niekoľko rokov členom Vedeckého kolégia pre geológiu a geografiu SAV, členom Čs. národného komitétu geografického, Vedeckej rady Prírodovedeckej fakulty UK, Poradného zboru TANAP a ďalších orgánov. Významným spôsobom prispel k realizácii veľkého vlastivedného diela Slovensko ako vedecký redaktor II. zväzku *Príroda*, ďalej *Encyklopédie Slovenska* ako vedúci lexikálnej skupiny a *Atlasu SSR* ako člen redakčnej rady a zároveň vedúci tematických skupín (V. a VI.).

Týchto pár riadkov ilustruje len v obmedzenej miere záslužnú, mnohostrannú prácu prof. M. Lukniša pre slovenskú a československú geografiu a tým i pre rozvoj našej socialistickej vedy ako celku. Výchova pomerne širokej kádrovej základne geografie ako nevyhnutného predpokladu na vznik a úspešné budovanie siete vedeckých a pedagogických geografických inštitúcií s početnými publikačnými orgánmi a vedecko-organizačné práce s tým spojené ležali až doneďava predovšetkým na pleciah prof. M. Lukniša.

Naša spoločnosť vysoko oceňuje záslužnú obetavú prácu prof. M. Lukniša a

odrazom toho bolo najmä udelenie Národnej ceny SSR v r. 1977 za jeho geomorfologické práce o Tatrách. Náš jubilant je okrem toho nositeľom mnohých vyznamenaní vedeckých i rezortných inštitúcií, z ktorých uvádzam najmä titul Zaslúžilý učiteľ, Zlatú medailu UK, Zlatú medailu PFUK, dvakrát udelenú Zlatú plaketu D. Štúra za zásluhy v prírodných vedách, Striebornú medailu univerzity J. E. Purkyně, Pamätnú medailu M. Bela, Pamätnú medailu GŮDŠ, Pamätnú medailu TANAP. Bol zvolený čestným členom Slovenskej geografickej spoločnosti pri SAV, čestným členom Čs. spoločnosti zemepisné pri ČSAV a dostalo sa mu i zahraničného uznania zvolením za čestného člena Poľskej geografickej spoločnosti.

My, žiaci prof. M. Lukniša, a to už vo dvoch generáciách, jeho spolupracovníci, priatelia a celá geografická obec sa tešíme, že sedemdesiatiny jubilanta zastihli v dobrom zdraví, pohode a uprostred tvorivej práce. Obzvlášť radostné je, že ešte „kuje“ ďalšie plány pre budúce roky.

Želáme mu všetci, aby sa v dobrom zdraví, osobnej pohode a s dostatkom tvorivých síl ešte mnoho rokov zúčastnil na rozvoji geografie a aby mohol splniť svoje plány pre jeho radosť a uspokojenie i pre blaho našej spoločnosti.

PREHLAD PUBLIKAČNEJ ČINNOSTI MICHALA LUKNIŠA

1. 1941 Hronský Inovec. Krásy Slovenska, 19. Bratislava. (171—177).
2. 1942 Hole na Slovensku a život na nich. Krásy Slovenska, 20. Bratislava. (145—151).
3. 1942—1943 Ladovcové kotly v krivánskej skupine Malej Fatry. Krásy Slovenska, 21. Bratislava. (67—68).
4. 1943—1944 Neznáme jazerá v Levočskom pohorí. Krásy Slovenska, 22. Bratislava. (104—105).
5. 1945 Príspevok ku geomorfológii povrchového krasu Stratenskej hornatiny. Zborník prác PFSU, 12. Bratislava. (5—46).
6. 1946 Jakubiany. Zborník prác PF SU, 14. Bratislava. (5—66).
7. 1946 Poznámky ku geomorfológii Beckovskej brány a priľahlých území. Práce Št. geol. ústavu, 15. Bratislava. (5—32).
8. 1948 Tisovský kras. Československý kras I. Bratislava. (85—93).
9. 1948 Denudačné a prechodné tvary k normálnym riečnym formám v pohorí Trábeča. Práce Št. geol. ústavu, 17. Bratislava. (175—185).
10. 1949 Morfologická štúdia Trábeča. Geographica Slovaca I. Bratislava. (7—29).
11. 1949 Život a dielo univ. prof. J. Hromádku. Geographica Slovaca. Bratislava. (1—6).
12. 1949 Geografický pohľad na Slovensko. Dnešné Slovensko III. Bratislava. (3—4).
13. 1950 Detvianska kolonizácia v Gemeri. Zemepisný zborník II. Bratislava. (1—7).
14. 1950 Správa o hydrogeografii a hospodárskom využití vyvieraciek krasových území v povodí stredného Turca, Blhu, Jelšavy a Slanej. Zemepisný zborník II. Bratislava. (78—81).
15. 1950 Prof. dr. František Vitásek šesťdesiatročný. Zemepisný zborník II, 1—2. (str. 90).
16. 1951 Zosunové územie na ľavom brehu Váhu medzi Hlohovcom a Sintavou. Zemepisný zborník III. Bratislava. (53—77).
17. 1951 Slovenská speleologická spoločnosť. Zemepisný zborník II, 1—2. (str. 92).
18. 1952 Všeobecný ráz pohoria (17—18); Náčrt geomorfologických pomerov Malých Karpát (35—36). Kras a jaskyne Malých Karpát. Bratislava.
19. 1953 Ruská geomorfológia pred októbrovou revolúciou, po nej a účasť sovietskej geomorfológie na výstavbe hospodárstva ZSSR. Geologický zborník, 4. Bratislava. (513—517).
20. 1953 Geomorfologické pomery Podunajskej nížiny v oblasti medzi Novými Zám-

- kami a Komárnom. Geogr. Čas., 5. Bratislava. (131—168). Spoluautorstvo so Š. Bučkom.
21. 1954 Príspevok k poznaniu foriem mrazového zvetrávania skál v Západných Karpatoch. Zborník Čs. spoločnosti zeměpisné. 59. Praha. (1—8).
  22. 1954 Všeobecná geomorfológia I. Skriptum. Bratislava. (339).
  23. 1955 Geomorfológia a kvartér Studenovodskej doliny v Tatrách. Geogr. Čas., 7. Bratislava. (45—72).
  24. 1955 Správa o geomorfologickom a kvartérno-geologickom výskume Malých Karpát (dolina Vydrica). Geogr. Čas., 7. Bratislava. (214—226).
  25. 1956 Súčasný stav a novšie výsledky geomorfologického výskumu Slovenska. Geogr. Čas., 8. Bratislava. (86—94). Spoluautorstvo s E. Mazúrom.
  26. 1956 Geomorfológia a kvartér vysokohorskej oblasti Slovenska. Geogr. Čas., 8. (95—100). Spoluautorstvo s E. Mazúrom.
  27. 1956 Geomorfológia a kvartér nížin Slovenska. Geogr. Čas., 8. Bratislava. (101—106). Spoluautorstvo s E. Mazúrom a J. Kvitkovičom.
  28. 1956 Náčrtok geomorfologie Tatier. Príroda Tatranského národného parku. Bratislava. (45—76).
  29. 1956 Bonita pôd na Slovensku. Geogr. Čas., 8. Bratislava. (202—207).
  30. 1957 Príroda Bratislavy a okolia. Bratislava. (103—118).
  31. 1957 Prof. dr. Jan Krejčí päťdesiatročný. Geogr. Čas., 9, 4. (str. 229).
  32. 1957 Akademik Dimitrij Andrusov šesťdesiatročný. Geogr. Čas., 9, 4. (str. 239).
  33. 1958 Nálezy eoolyptolitov na Slovensku. Geogr. Čas., 10. Bratislava. (8—26).
  34. 1959 Geomorfologické regióny Žitného ostrova. Geogr. Čas., 11. Bratislava. Spoluautorstvo s E. Mazúrom. (161—206).
  35. 1959 Reliéf a roztriebenie kvartérnych útvarov vo Vysokých Tatrách a na ich predpolí. Geologický zborník, 10. Bratislava. (233—268).
  36. 1959 Problémy Štrbského Plesa a jeho ochrany. Geogr. Čas., 11. Bratislava. (241—
  37. 1959 Správa o činnosti Slovenskej zemepisnej spoločnosti pri SAV v Bratislave, odbor Čs. spol. zeměpisné při ČSAV. Geogr. Čas., 11, 2. Bratislava. Spoluautorstvo s J. Hanzlíkom. (151—157).
  38. 1960 Fysický zeměpis v ČSR v posledních letech. Sborník Čs. spol. zeměpisné, 65. Praha. Spoluautorstvo s J. Krejčím a J. Kuským. (301—314).
  39. 1961 Periods of the evolution of the High Tatra Mountains in relation to the Quaternary sediments. INQUA — International Association on Quaternary research VIth. Congress, Abstracts of Papers, Warsaw. (59).
  40. 1961 Nížiny, kotliny a pohoria Slovenska. Bratislava. Spoluautorstvo s P. Plesníkom. (135).
  41. 1962 Die Relief-Entwicklung der Westkarpaten. Wissenschaftliche Zeitschrift der Martin Luther Universität Halle — Wittenberg. (1236—1244).
  42. 1962 Geomorfologický prehľad. Vysvetlivky k prehľadnej geologickej mape ČSSR 1:200 tis. — Rimavská Sobota. Bratislava. (81—88).
  43. 1962 Geomorfologický prehľad. Vysvetlivky k prehľadnej mape 1:200 tis. — Čalovo. Bratislava. (140—143).
  44. 1962 Bratská pomoc a spolupráca na poli geografie. Univerzita Komenského v Bratislave. Zborník 3. Bratislava. (399—401).
  45. 1963 Die Entwicklungsperioden der Hoher Tatra in Bezug auf die Quarterablagierungen. Report of the VI.th INQUA. Warsaw 1961. Varšava. (197—204).
  46. 1963 Současný stav československé geografie. Sborník Čs. spol. zeměpisné, 68. Praha. (2—9). Spoluautorstvo s K. Kuchařom, O. Roubíkom, J. Korčákem, O. Tichým a M. Riedlovou. *
  47. 1963 Geomorfologický prehľad. Vysvetlivky k prehľadnej geologickej mape ČSSR 1:200 tis. — Vysoké Tatry. Bratislava. (157—163).
  48. 1964 Prof. Dr. Jožo Martinka sedemdesiatnikom. Geogr. Čas., 15, 2. (str. 147).
  49. 1964 Zemepisné krajiny Krymu. Geogr. Čas., 15. Bratislava. (275—302).

50. 1964 Geomorfologické pomery v rajóne VSŽ. Acta geol. at geogr. UC, geographica, 4. Bratislava. Spoluautorstvo s E. Mazúrom a J. Kvitkovičom. (45—64).
51. 1964 The course of the last glatiation in the Western Carpathians in relation to the Alps and to the Div. of the Centr. European Würm in to periods. Geogr. Čas., 16. Bratislava. (127—142).
52. 1964 Pozostatky starších povrchov zarovnávanía v československých Karpatoch. Geogr. Čas., 16. Bratislava. (289—298).
53. 1964 Čo rozprávajú kamene. Vysoké Tatry III. Bratislava. (14—15).
54. 1965 Veľká Žltá stena. Vysoké Tatry IV. Bratislava. (21).
55. 1965 Les vestiges des surfaces d'aplanissement dans les Carpathes Occidentales. Geographia Polonica, 9. Varšava. (33—34).
56. 1965 Sprievodca po exkurzii X. jubilejného zjazdu čs. geografov dňa 2.—5. sept. 1965. Spoluautorstvo s E. Mičianom (17—26 a 38—42) a O. Bašovským (44—51). Bratislava.
57. 1966 List 11, Geomorfologie I (z listu spracoval 24 500 km² z územia Slovenska), list 19, Hydrologie I (spracoval tatranské jazerá). Národný atlas ČSSR, Praha.
58. 1966 Jubilejný rok prof. dr. J. Hromádku. Geogr. Čas., 18. Bratislava. (3—5).
59. 1966 PhDr. František Bokes šesťdesiatročný. Geogr. Čas., 18, 3. (272—273).
60. 1967 Quarternary of the West Carpathians. International Geological Congress XXIII session Prague 1968. Quide to Excursion. Bratislava. (3—42). Spoluautorstvo s I. Vaškovským.
61. 1968 Vývoj a členenie povrchu povodia Hornej Nitry. Horná Nitra IV. Vlastivedný zborník. (249—283).
62. 1968 Reliéf čl. Karpát. Československá vlastivěda I. Praha. (387—434).
63. 1968 Geomorfologická mapa Vysokých Tatier a ich predpolia 1:50 000. Vydavateľstvo GÚ DŠ (KRÚ Bratislava), slovenská verzia. Bratislava.
64. 1968 Geomorphological map of the Vysoké Tatry Mts. and their Foreland 1:50 000 [anglická verzia].
65. 1968 The Intensity of Lowering of the High Tatra ridges since the retreat of glaciers. Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica 2. Kraków. (5—11).
66. 1968 Principles of the Compilation of Geomorphological Map of the High Tatřa (Vysoké Tatry) Mts. and their Foreland. GÚ DŠ, Bratislava. (2).
67. 1968 Profesor Jan Hromádka zomrel. Geogr. Čas., 20. Bratislava. (313—317).
68. 1969 Návrh na obsah predmetu geografie na nastávajúcich gymnáziách so zvláštnym zreteľom k osnovám II. ročníka. Zeměpis ve škole, roč. II. 1968—1969, č. 9. Praha. (184—186).
69. 1969 Carte géomorphologie de la Haute Tatra et de son avant — pays. Etude sur le Quaternaire dans le Monde. Union internationale pour l'étude du Quaternaire. VIIIe Congres INQUA. Paris. (901—903).
70. 1969 Poznámky k vývinu reliéfu Podunajskej nížiny v okolí Nových Zámkov. Studia Geographica 1. Brno. (45—50).
71. 1971 Rozloženie drevín vo vzťahu k nadmorskej výške na jurských vrchoch v Malých Karpatoch. Geogr. Čas., 23, 2. Bratislava. (118—124).
72. 1971 Geomorfologická regionalizácia Vysokých Tatier a ich predpolia. Problémy geografického výskumu. Bratislava. (1239—146).
73. 1971 Principy geomorfologičeskogo kartirovanija i sostavlenija geomorfologičeskoi karty Vysokich Tatr. Problemy na paleogeomorfoložkato razvitije na Blgarija. Tom. I. Sofia. (75—77).
74. 1972 Československá socialistická republika. I. časť. Učebné texty zemepisu pre 2. ročník gymnázia. SPN Bratislava. (102).
75. 1972 Vývoj územia zemepisného poznávania Slovenska. Slovensko II — Príroda. Bratislava. (9—18).
76. 1972 Reliéf. Slovensko II — Príroda. Bratislava. (124—202).
77. 1972 Slovensko II. Príroda. Bratislava (917) — vedecká redakcia. Odmenené prvou cenou Socialistickej akadémie Slovenska. Bratislava.

78. 1973 Reliéf Tatranského národného parku. Zborník TANAP 15/73. Martin (89—143).
79. 1973 A Csehszlovak szocialista köztársaság. Földrajz a gimnáziumok 2. osztályra számára. 1. rész. SPN Bratislava. (142).
80. 1973 Československá Socialistická republika. I. částina. SPN Bratislava. (135).
81. 1973 Reliéf Vysokých Tatier a ich predpolia. SAV Bratislava. (375 + prílohy).
82. 1973 Československá socialistická republika. III. část. Slovenská socialistická republika. Učebné texty pre 2. ročník gymnázia. SPN Bratislava. (100).
83. 1973 K osemdesiatke prof. dr. Joža Martinku. Geogr. Čas., 25, 1. Bratislava. (64—67).
84. 1973 A Csehszlovak szocialista köztársaság, 3. rész Földrajz a gimnáziumok 2. osztályra számára. SPN Bratislava. (151).
85. 1974 Osemdesiatiny prof. dr. Jiřího Krála. Geogr. Čas., 26, 1, Bratislava (67—68).
86. 1974 Zomrel univ. prof. dr. František Vitásek, DrSc. Geogr. Čas., 26, 1. Bratislava. (69—70).
87. 1974 Prof. dr. Josef Kinský sedemdesiatročný. Geogr. Čas., 26. 1. Bratislava. (66—69).
88. 1974 Geologicko-geomorfologické pomery. Z exkurzie VI. zjazdu Slovenskej geografickej spoločnosti. (str. 1—2, 6—8, 12—13, 14—15, 25, 29—30, 36—38, 39, 47). Nitra.
89. 1975 Slovensko III — Lud. Vedecká redakcia. Bratislava.
90. 1975 Muráňska planina z hľadiska vývoja reliéfu a ochrany prírody. Československá ochrana prírody 14. (107—116). Bratislava.
91. 1975 Člen korešpondent SAV Emil Mazúr päťdesiatnikom. Geogr. Čas., 27, 2. Bratislava. (178—183).
92. 1977 Geografia krajiny Jura pri Bratislave. Univerzita Komenského. Bratislava. (211).
93. 1977 Prírodné pomery Slovenska. Vlastivedný slovník obcí na Slovensku. Encyklopedický ústav SAV, Bratislava. (11—60).
94. 1977 Za doc. RNDr. Antonom Šimom. Geogr. Čas., 28, 3. Bratislava. (248—249).
95. 1977 Encyklopédia Slovenska. Sv. I., kap. VI. Vedúci lexikálnej skupiny reliéf, pôda, kartografia. Autor hesiel reliéf a geografické celky. Bratislava.
96. 1978 Československá socialistická republika. Prírodné pomery. Obzor, Bratislava. (9—54).
97. 1978 K sedemdesiatke prof. dr. habil. dr. h. c. Mieczysława Klimaszewského. Geogr. Čas., 30, 3. Bratislava. (244—245).
98. 1978 Prof. dr. habil. Dr. h. c. Antoni Wrzosek sedemdesiatročný. Geogr. Čas., 30, 3. Bratislava. (245—246).
99. 1978 Regionálne geomorfologické členenie Slovenskej socialistickej republiky. Geogr. Čas., 30. Bratislava. Spoluautor E. Mazúr (101—125).
100. 1978 Jubileum poľského vedca. Vysoké Tatry 17, 6. (16).
101. 1978 Prof. Josef Kinský zomrel. Geogr. Čas., 30, 2. Bratislava. (174—175).
102. 1979 La Haute Tatra slovaque et son piemont. Bulletin de l'Association de Géographes français 55, č. 453. Spoluautor Jean Hazera. (199—209).
103. 1979 Regionálne geomorfologické členenie SSR I. část. Krásy Slovenska 56, 12. Spoluautor E. Mazúr. Bratislava. (564—569).
104. 1979 Geograf prof. dr. Jerzy Kondracki. Geogr. Čas., 31, 2. Bratislava. (217—220).
105. 1980 Atlas SSR, V. Ovzdušie a vodstvo (58 máp), VI. Pôdy (14 máp). Vedecká redakcia. Bratislava.
106. 1980 Regionálne geomorfologické členenie SSR. II. část. Krásy Slovenska, 57, 1. Spoluautor E. Mazúr. (20—26). Bratislava.
107. 1980 Kopaničiarske osídlenie v Gemerí. Slovenský národopis 28, 1. (41—50).
108. 1980 Regionálne geomorfologické členenie 1:500 000. Regionálna geografická syntéza Slovenskej socialistickej republiky. Spoluautor E. Mazúr.
109. 1980 Geomorfologické jednotky IV — 16 in Atlas SSR. Spoluautor E. Mazúr.
110. 1980 Vysoké Tatry. IV., 11 a in Atlas SSR.

111. 1981 Československá socialistická republika I. časť. 4. prepracované vydanie, str. 110. Učebné texty zo zemepisu pre 3. ročník gymnázia.
112. 1981 Prof. RNDr. Oliver Bašovský, DrSc. jubilanťom. Geogr. Čas., 33, 1. Bratislava. (91—93).
113. 1981 Naviate piesky Boru. Neživá príroda. Vlastivedný časopis 30, 3. (118—127).
114. 1980 Zaľadnenie vo würme. Atlas SSR mapa III, 15.
115. 1981 Bedolinská mapa z doby bronzovej. Lidé a země, 30, 9. (412—416).
116. 1982 Ľudia a Tatry. Lidé a země, 31, 9. (385—392).
117. 1982 Ľudia v Bore — ich sídla a životné prostredie. Vlastivedný časopis 31, 3. 130—138).
118. 1982 V. Ovzdušie a vodstvo. Texty in Atlas SSR, textová úasť. Úvod č. 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 50, 52, 53, 54, 55, 56. Bratislava.
119. 1983 K vývinu geografického poznávania Slovenska. Geogr. Čas., 35, 3. (225—246).
120. 1983 RNDr. Eduard Šimo, CSc., šesťdesiatročný. Geogr. Čas., 35, 3. (337—340).
121. 1983 Hospodársky život Boru. AFRNUC Geographica 23. (3—35).
122. 1985 Regionálne členenie Slovenskej socialistickej republiky z hľadiska jej racionálneho rozvoja. Geogr. Čas., 37, 2—3. (137—163).
123. 1985 Príspevok ku geografii tatranských jazier. AFRNUC Geographica 25. (113—135).
124. 1985 Rozloženie a hustota sídel v SSR. AFRNUC Geographica 26. V tlači.

Okrem uvedenej publikačnej činnosti vypracoval jubilanť v rokoch 1947 — 1983 spolu 25 recenzií o domácich a zahraničných vedeckých prácach z odboru geografie.

Эмиль Мазур

ЮБИЛЕЙ ПРОФ. Д-Р МИХАЛА ЛУКНИША, ДОКТОРА ГЕОГРАФИЧЕСКИХ НАУК

Современная словацкая география неразборно связана с именем профессора М. Лукниша, с его педагогической, научной и организационной работой. Его жизненный юбилей — 70 лет со дня рождения — приходящийся на 26 февраля сего года, поэтому, не только его личный праздник, но и праздник всей нашей географии.

Проф. Лукниш родился в селе Златно, в районе Злате-Моравце. Среднюю школу — гимназию, — он окончил в г. Злате-Моравце и уже здесь он проявляет исключительный интерес к географии. После окончания гимназии в 1938 г. он уезжает в университет в г. Братиславу, где он поступает на специальность география и история. После окончания Естественно-научного факультета в 1942 г. он остается на университете в качестве ассистента проф. Я. Громадки. В 1946 г. он становится доцентом физической географии и через 10 лет — профессором по той же специальности. Для развития проф. Лукниша — и для нашей географии вообще — решающим и положительным было то, что его естественные предпосылки; были сформированы выдающимся педагогом и синтетиком-географом — профессором Я. Громадкой.

Несмотря на то, что влияние проф. Громадки на нашего юбилянта было значительным, проф. Лукниш, как личность науки, всегда оставался самым собой и унисоно с тенденциями мировой географии он развивал и поднимал теоретические и методические принципы нашей географии на новые, высшие рубежи. Он обладал замечательным свойством „предвидения“, благодаря которому наша география в некоторых направлениях смогла выйти вперед даже в международных масштабах. Напомнить можно такие направления как геоморфологическое картографирование, комплексный подход к исследованию рельефа и т. п. Научное творчество проф. Лукниша означает также существенное расширение объема наших знаний о новые фактологические сведения региональных димензий, касающиеся, прежде всего, рельефа Словакии. Наши Западные Карпаты, до недавних пор одна из наименее морфологически изученных территорий центральной Европы, в настоящее время становятся одной из наиболее изученных территорий.

Но еще более значительным оказалось его влияние на развитие регионального географического синтеза. К нему он направлял своих учеников не только на лекциях и практических занятиях, но и на экскурсиях прямо на месте, причем также он сам своими научными трудами содействовал прогрессу этой ведущей географической проблематики.

Круг научных интересов проф. Лукниша является очень широким. Исходной проблемой и центром внимания его трудов оставалась всегда геоморфология и, главным образом, региональная. Практически на территории Словакии нет такого типа рельефа, который он не изучал бы. Научные труды проф. Лукниша основываются, преимущественно, на полевых обследованиях и на отличных наблюдательских способностях и находятся на нужном теоретическом уровне. Они отличаются деловитостью и отличной наглядностью. Результатом всех его исследований является самый важный географический элемент — карта. В качестве первого географа в ЧССР и в качестве одного из первых в мире он приступает к подробному геоморфологическому картографированию и в этом направлении он воспитал целое поколение геоморфологов-съемщиков. Его научный труд „Рельеф Высоких Татр и их предгорий“ (1973) является кульминацией и, одновременно, достойным заключением одного цельного исследовательского периода в геоморфологии наших наиболее выдающихся гор.

Соответствующее внимание проф. Лукниш уделял также проблематике окружающей среды и работам регионального характера. Среди трудов следующего периода его научного творчества следует особо отметить его региональную монографию „География ландшафта г. Юр-при-Братиславе“ (1977), далее труды „Природные условия Словакии“ в Краеведческом словаре поселений Словакии, „Природные условия Чехословацкой Социалистической Республики“ (1978), „Хуторское заселение в Гемере“ (1980), „Люди и хозяйственная жизнь Бора“ (1982, 1983), „Татранские озера“ и др. Проф. Лукниш внес свой важный вклад в создание и успешное завершение передового произведения нашей географии (Атласа Словацкой Социалистической Республики), в котором он принимал участие не только в качестве члена редакционного совета, научного редактора разделов V „Атмосфера и гидросфера“ и VI „Почвы“, но и в качестве автора ряда карт. Отличным примером его синтетического регионально-географического подхода является статья „Региональное подразделение Словацкой Социалистической Республики с аспектов ее рационального развития“ (1985).

Наряду с успехами в научной области достиг проф. Лукниш немаловажные успехи также в роли педагога. Кроме того, что его лекции, семинары и практические занятия отличались своеобразием и оригинальностью, он всегда находил время для посещения учебных помещений для того, чтобы посоветовать студентам, молодым кандидатам географии при выполнении их дипломных работ. Современное поколение словацких географов, прежде всего геоморфологов, физико-географов, но также региональных географов, прямо или косвенно связано с его научно-педагогической деятельностью.

В качестве минимально равнозначной с научной и педагогической деятельностью, в случае проф. Лукниша необходимо отметить и его организационную деятельность в нашей географии. Его деятельность в этой области связана, главным образом, с Географическим институтом Естественнонаучного факультета Университета им. Я. А. Коменского. Проф. Лукниш в 1948—1953 гг. экстренно руководил также Географическим институтом Словацкой Академии наук и искусств. Он принимал участие при возникновении Географического журнала. Он был также одним из основоположников серии *Acta geologica et geographica*. В период 1950—1970 гг. он был председателем Словацкого географического общества и заместителем председателя Чехословацкого географического общества. Им внесен важный вклад в осуществление крупного краеведческого произведения „Словакия“ в качестве научного редактора его второго тома „Природа“, далее в создание „Энциклопедии Словакии“ в качестве заведующего лексикальной группой и „Атласа ССР“ в качестве члена редакционного совета и научного редактора упомянутых выше двух разделов Атласа.

Наше общество высоко оценивает заслуживающую признания и самоотверженную деятельность проф. Лукниша, доказательством чего, кроме прочего, было присуждение Национальной премии ССР в 1977 г. за его геоморфологические труды о Татрах. Наш юбиляр,

кроме того, получил множество наград разных научных и ведомственных учреждений. Он избран почетным членом Словацкого географического общества, Чехословацкого географического общества и международное признание он получил в результате избрания в почетные члены Польского географического общества.

Мы все ему желаем, чтобы с добрым здоровьем, при душевном спокойствии и при достатке творческих сил еще много лет он принимал участие в развитии географии и чтобы ему сбылись все планы для его личного удовлетворения и радости, а также для блага всего нашего общества.

Приложение: Обзор публикаций М. Лукниша.

Перевод: Л. П р а в д о в а

Emil M a z ů r

THE JUBILEE OF PROFESSOR RNDr. MICHAL LUKNIŠ, DrSc.

The present Slovak geography is inescapably bound up with the name of Professor M. Lukniš, with his pedagogical, scientific and organizational activities. His life jubilee — the seventieth birthday, which fell on February 26th this year, are therefore not only a feast of his himself, but a feast of the whole geography of ours.

Professor Lukniš was born at Zlatno, district of Zlaté Moravce. He passed his middle-school studies at gymnasium at Zlaté Moravce and already here he showed an extraordinary interest in geography. After having finished gymnasium in 1938 he leaves for university studies to Bratislava being entered for geography and history. Having finished the Natural-scientific Faculty in 1942 he remains to act as assistant to Prof. J. Hromádka. In 1946 he habilitated as docent of physical geography and 10 years later he was appointed professor of the same scientific branch. A great positive for the development of Prof. Lukniš's profile and also for our geography was the fact that his natural presuppositions were formed by an excellent pedagogue and synthesizer — the geographer Prof. J. Hromádka.

Although Prof. Hromádka's influence on the creative activity of our honoured person was great, Professor Lukniš as scientific person remained always he himself and in this way in harmony with the world's trend in geography he developed further both theoretical and methodical principles of our geography to new and higher positions. He was able „to foresee“ scientifically and thanks to this fact our geography was able in some directions to soar up to the fore even from an international viewpoint. Let us quote, for instance, the geomorphological mapping, the complex conception of the investigation of a relief, and so on. Professor Lukniš's scientific creative activity represents also a considerable enrichment with a plenty of new factological findings from regional viewpoint, predominantly on the relief of Slovakia. Our West Carpathians until lately one of morphologically least explored territory in Central Europe become at present one of the best studied-up territories.

His influence on the development of regional geographic syntheses is perhaps still more significant. He led to them his pupils not only at his lectures and seminars, but particularly „in the field“, on excursions, and he himself also contributed with his scientific work to the progress in that key geographical problem.

The scientific aiming of Prof. Lukniš is very wide. The starting-point problems and the crucial-point of his work were, however, in geomorphology, namely above all regional one. Practically there is no type of relief in the territory of Slovakia that he would not work in. The works of Prof. Lukniš are based above all on the field investigation as well as on excellent observation abilities, being adequately theoretically supported. They are marked for their matter-of-fact and exemplary demonstrativity. All the works contain the geographically most significant element — a map. As the first geographer in the ČSSR and one of the first in the world he proceeded to a detailed geomorphological mapping and has educated a whole generation of geomorpho-

logists-mappists. His work „Reliéf Vysokých Tatier a Ich Predpolia“ (Relief of the High Tatra Mts and Their Foreland, 1973) represents a culmination and at the same time a respectable conclusion of an exploring period on the geomorphology of the most significant mountain range of ours.

An adequate attention has been paid by Prof. Lukniš also to the problems of human environment and to regional works. As to the latest period, it is necessary to emphasize the regional monograph „Geografia Krajiny Jura pri Bratislave“ (Geography of the Jur — pri — Bratislave Landscape, 1977), „Prírodné Pomery Slovenska“ (Natural Conditions of Slovakia), „Prírodné Pomery Československej Socialistickej Republiky (Natural Conditions of the Czechoslovak Socialist Republic, 1978), „Kopaničiarske Osídlenie v Gemeri“ (Dispersed Settlement in the Gemer-land, 1980), „Ľudia a Hospodársky Život Boru“ (People and Economic Life in the Bor-land, 1982 and 1983), „Tatranské Jazerá“ (The Tatra Lakes), and so on. Prof. Lukniš has significantly contributed to a successful working-up the summit work of our geography as member of the Editorial Board and at the same time as chief of the Vth Chapter „Atmosphere and Waters“ and the VIth Chapter „Soils“ and as author of several maps. An excellent example of his synthetic regional-geographical conception is his study „Regionálne Členenie Slovenskej Socialistickej Republiky z Hľadiska Jej Racionálneho Rozvoja“ (Regional Division of the Slovak Socialist Republic from the Viewpoint of Its Rational Development, 1985).

No less significant work as in the scientific sphere has been done by Professor Lukniš as pedagogue. Along with his specific original lectures, seminars and exercises for students he found always a time to visit the study-room and to advise young hopeful graduates in geography in solving their theses. The present generation of Slovak geographers, particularly geomorphologists and physical geographers, but also regional geographers, is either directly or indirectly connected with his scientific-educational practice.

It is to quote Professor Lukniš's organizational work in our geography at least as equivalent with his scientific and pedagogical activities. His activity in that field was bound particularly to the Geographical Institute of the Natural-scientific Faculty, Comenius University. Professor Lukniš led externally also the former Geographical Institute of the Slovak Academy of Sciences and Arts (Zemepisný Ústav SAVU). He stood at the birth of the Geographical Journal (Geografický Časopis). He was co-founder of the series Acta Geologica et Geographica. Since 1950 he was President of the Slovak Geographical Society (Slovenská Zemepisná Spoločnosť), Vice-President of the Czechoslovak Geographical Society (Československá Společnost Zeměpisná) until 1970. In a significant way he contributed to realization of the great historico-geographical work „Slovensko“ (Slovakia) as scientific editor for its IInd volume „Príroda“ (The Nature), further of „Encyklopédia Slovenska“ (Encyclopedia of Slovakia) as the Chief of the Lexical Group and of „Atlas SSR“ (Atlas of the SSR) as member of the Editorial Board and at the same time as chief of thematic groups (V and VI).

Our society highly appreciates the devoted work of merit of Professor Lukniš and a reflection of this fact has been especially his being awarded National Prize of the SSR in 1977 for his geomorphological works on the Tatra Mts. Besides, our honoured person is bearer of many distinctions by scientific and branch institutions. He has been elected honorary member of the Slovak Geographical Society, honorary member of the Czechoslovak Geographical Society and he met also with foreign recognition by electing him honorary member at the Polish Geographical Society.

We all wish him to participate in the development of geography in good health, personal cosiness and with a sufficient amount of creative forces for many years and to be able to fulfil his own plans owing to his pleasure and satisfaction as well as for the welfare of the whole society of ours.

(A Survey of Publication Activity by M. Lukniš added.)

Translated by A. Krajčír